

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตต้มยำกุ้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ภายใต้ช่วงเวลาที่สังคมไทยต้องเผชิญหน้ากับ วิกฤตครั้งรุนแรง การเคลื่อนไหวทางสังคมของภาคประชาชนดูจะอ่อนล้าไร้ทิศทางและดูเหมือนว่า ภาคประชาชนส่วนใหญ่จะยอมรับและยอมทนต่อเหตุการณ์หรือต่อปรากฏการณ์นั้น ๆ เหตุผลหนึ่ง น่าจะเป็นเพราะในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2540-2542 เป็นช่วงต้นของการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งถือกันว่าเป็นผลลัพธ์ของการปฏิรูปทางการเมือง ดังนั้นภาค ประชาชน โดยเฉพาะคนชั้นกลางในกรุงเทพมหานครและในเขตปริมณฑล ดูจะมีความคาดหวังต่อ รัฐธรรมนูญฉบับนี้สูงมาก ถึงขนาดมีทัศนะว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะมีกลไกที่จะส่งเสริมให้เกิด ประชาธิปไตยอย่างแท้จริงในสังคมการเมืองไทย ดังนั้นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของภาค ประชาชนของคนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจึงแทบไม่มีการเคลื่อนไหวเหมือนช่วง ก่อนที่จะมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ของภาคประชาชนจะหยุดหรือไม่ปรากฏการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ของภาคประชาชนในเขตพื้นที่ชนบท เนื่องจากปัญหาการจัดการทรัพยากรและที่ดินทำกินของ ประชาชนในชนบทที่ได้รับความเดือดร้อนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังโดยภาครัฐ

หากมองย้อนกลับไปช่วงก่อนหน้า พ.ศ. 2540 ไม่นานนัก เราจะเห็นภาพของการขยายตัว ของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของภาคประชาชนที่ทำการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลได้ ดำเนินการ แก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของป่า ที่ดินทำกิน น้ำ และเขื่อน ตัวอย่างของขบวนการ เคลื่อนไหวทาง สังคมที่โดดเด่นที่สุดในช่วงเวลาดังกล่าวได้แก่ การเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการ คนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทยตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2530¹ และพัฒนาขึ้นเป็นกลุ่มสมาชิกคนจนที่ ทำการเคลื่อนไหวมาตั้งแต่ พ.ศ. 2538 อาจกล่าวได้ว่าการเคลื่อนไหวของกลุ่มสมาชิกคนจนจัดเป็น การย้อนกลับมาอีกครั้งหนึ่งอย่างมีนัยสำคัญของการเคลื่อนไหวทางสังคมในสังคมไทยนับตั้งแต่ ขบวนการเคลื่อนไหวของสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทยได้ถูกทำลายลงไปในช่วง พ.ศ. 2519 และสามารถสร้างแรงกดดันต่อรัฐบาล รวมถึงกระแสความสนใจจากสังคมได้จากการเคลื่อนไหวทาง

¹อ่านรายละเอียดเกี่ยวกับขบวนการคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531-2549 ได้ใน เอกพล เสียงดัง, *ผลสะท้อนจากการต่อสู้ของขบวนการคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ตั้งแต่ปี 2531-2549*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

สังคมเพื่อทำการประท้วงโดยทำการปักหลักที่กรุงเทพมหานครระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2540

ในทางวิชาการแล้ว งานวิชาการที่ช่วยให้เข้าใจการเคลื่อนไหวของสมัชชาคนจนได้ดีที่สุด ได้แก่ งานของประภาส ปิ่นตบแต่ง² เพราะนอกจากจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสมัชชาคนจนมากที่สุดแล้ว งานของประภาส ปิ่นตบแต่งยังมีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของประเทศ ตะวันตก โดยเฉพาะการใช้มุมมองในแง่ของแนวคิดเรื่องกระบวนการทางการเมือง (political process) อันเป็นแบบจำลองที่นิยมใช้กันมากในสหรัฐอเมริกา โดยประภาส ปิ่นตบแต่งได้ใช้ แบบจำลองดังกล่าวมาอธิบายการเกิดขึ้นและความสำเร็จของสมัชชาคนจน ซึ่งแบบจำลองนี้มี องค์ประกอบหลัก 3 ประการคือ (1) โอกาสทางการเมือง (political opportunity) ที่เปิดกว้างขึ้น หลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น (2) การนำเอารูปแบบการจัดองค์กรแบบเครือข่ายมาใช้ และ (3) การ สร้างพันธมิตรทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำกลุ่มชนชั้นกลางที่เป็นกลุ่มหรือขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมและกลุ่มที่สนใจเรื่องของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นว่ากลุ่มสมัชชาคนจนเป็นมิติใหม่ ของปรากฏการณ์ทางการเมือง³

แน่นอนว่า การดำเนินการเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของภาคประชาชน ไม่ใช่สิ่งง่าย และในการเคลื่อนไหวบางครั้งก็ตกเป็นเป้าหมายของความรุนแรง หรือขบวนการ เคลื่อนไหวมีการใช้ ความรุนแรงหรือการข่มขู่ ประสบการณ์ของการเคลื่อนไหวของสหพันธ์ชาวไร่ ชาวนาแห่งประเทศไทยใน ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516-2519 แสดงให้เห็นว่าผู้นำของการเคลื่อนไหว กลายเป็นเป้าหมายของการโจมตี ด้วยความรุนแรงจากฝ่ายตรงข้ามหรือโดยอำนาจรัฐ การลอบสังหาร แกนนำและสมาชิกของสมาพันธ์ฯ ปรากฏขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. 2517 และช่วง ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. 2518 แกนนำของสมาพันธ์ฯ ถูกลอบสังหารถึง 8 คน จนถึง กรณีสุดท้ายในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2518 แกนนำและสมาชิกของสมาพันธ์ฯ ถูกลอบสังหารรวม 21 คน โดยไม่มีผู้ใดถูกจับกุมในฐานะผู้ต้องหาเพื่อดำเนินคดี ขณะที่การเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในช่วงหลัง

²ประภาส ปิ่นตบแต่ง, *การเมืองบนท้องถนน : 99 สมัชชาคนจน*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกริก, 2541), น. 99.

³แน่นอนว่า กรณีของสมัชชาคนจนเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และยังมีขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมขบวนการอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในเขตชนบท อาทิ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในพื้นที่ สาธารณะของผู้หญิงในการจัดการป่าชุมชนจังหวัดลำพูน หรือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเกี่ยวกับเรื่องของคนป่า หรือขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมเกี่ยวกับสิทธิชุมชนและปัญหาสิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้ อ่าน รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้ ใน ชลธิชา สัตยาวัฒนา (บก.), *พลวัตสิทธิชุมชน: กระบวนทัศน์ทาง กฎหมายวิทยา*, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2542)

อย่างกรณีการเคลื่อนไหวกทางสังคม กรณีของการสร้างโรงไฟฟ้าที่บ่อนอก-บ้านกรูด โดยการเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวนี้มีเป้าหมายของเคลื่อนไหวเพื่อรักษาธรรมชาติแต่แกนนำที่ชื่อ นายเจริญ วัตอักษร ก็ต้องมาเสียชีวิตลง รวมทั้งกรณีของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของภาคประชาชนและขบวนการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแกนนำที่ชื่อ นายสุพล ศิริจันทร์ ก็ถูกลอบยิงเสียชีวิตในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2547 หรือในบางกรณีของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ อย่างเช่น การเคลื่อนไหวของสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) หรือเครือข่ายปฏิรูปที่ดินได้พากันยก ขบวนการล้อมรอบรถบัสของคณะรัฐมนตรีที่เดินทางไปประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรที่จังหวัดลำพูนก็ ปรากฏว่า บรรดาแกนนำ จำนวน 11 คน ได้รับการลงโทษจำคุกเป็นเวลา 1 ปี จากศาลอาญาจังหวัด ลำพูนเหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2547

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นเรื่องของการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ (collective action) อย่างไรก็ตาม นักวิชาการเสนอแนวคิดว่าการกระทำรวมหมู่ อาจแบ่งออกได้หลายประเภท Touraine เสนอว่า การกระทำรวมหมู่ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ *ประเภทแรก* เป็นเพียง พฤติกรรม การตั้งรับ (defensive action) เมื่อถูกโจมตี *ประเภทที่สอง* เป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่เพื่อ ปรับเปลี่ยนนโยบายหรือกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ และ *ประเภทที่สาม* เป็นการรวมกลุ่มเพื่อการ กระทำการรวมหมู่ที่จงใจเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางอำนาจหลักของสังคม ซึ่งใน ทิศนะของ Touraine แล้ว เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ขณะที่การกระทำรวมหมู่ประเภทที่ 1 และ 2 ไม่ถือว่าเป็นขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคม ขณะที่นักวิชาการไทยอย่างเช่น ผาสุก พงษ์ ไพจิตร ได้ให้คำจำกัดความของ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” หรือ ‘social movement’ ว่า “เป็นเรื่องของการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่” ซึ่งอาจมีเป้าหมายแตกต่างกันไป อาทิเช่น *ประการที่หนึ่ง* เป็นพฤติกรรมตั้งรับเมื่อถูกโจมตี *ประการที่สอง* เพื่อปรับเปลี่ยนหรือกำหนดนโยบาย รัฐ และ *ประการที่สาม* เพื่อเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางอำนาจหลัก ๆ ของสังคม⁴

ในโครงการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยเลือกใช้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมตามนัย ประเภทที่ สามที่เสนอโดย Touraine โดยมุ่งให้ความสนใจศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจาก มุมมอง ของผู้ร่วมขบวนการเคลื่อนไหวเองมากกว่า เพื่อเข้าใจว่าขบวนการดังกล่าวมีความต้องการใน เรื่องอะไร มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับเปลี่ยนสังคมในระดับไหน และผู้ร่วมขบวนการเองต่างมีอุดมการณ์ หรือไม่อย่างไร ขณะเดียวกัน ผู้ร่วมขบวนการได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ที่พวกตนได้รับการเอารัด เอาเปรียบหรือการได้รับ การกระทำในฐานะเป็นเบี้ยล่างหรือไม่อย่างไร และหากได้รับการกระทำใน

⁴ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, "ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่?" ใน ฌรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บก.), *เศรษฐศาสตร์การเมือง 12 ลูกชิ้นลู้*, (กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), น. 54.

ฐานะเป็นเบี้ยล่าง การได้รับการกระทำในลักษณะเบี้ยล่างดังกล่าวมีผลต่อพวกเขาอย่างน้อยแค่นั้น และเกิดขึ้นภายใต้บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการบริหารเช่นไร⁵

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แม้ว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของภาคประชาชนจะดูเหมือนอ่อนแรงลง แต่ก็ยังคงปรากฏการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้ให้สิทธิและเสรีภาพแก่การเมืองภาคประชาชน ขณะที่ประชาชนเองก็มีความกระตือรือร้นทางการเมืองมากขึ้น และไม่แสดงบทบาทเป็นเพียงแค่ "ผู้ดู" แต่เป็น "ผู้เล่น" ที่สำคัญนอกเหนือไปจากนักการเมืองและพรรคการเมืองซึ่งเคยเป็นตัวแสดงหลักในอดีต ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจึงได้ทำการเคลื่อนไหวตามกรอบแนวคิด ตามนัย ตามลักษณะและเป้าหมายของขบวนการฯ ที่กล่าวมาข้างต้นมาโดยตลอด โดยเฉพาะกรณีของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มเครือข่ายประชาชนที่เรียกร้องให้มี "การปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชน" ที่มีหลากหลาย⁶ รวมทั้งการที่ภาครัฐเองก็ได้มีการจัดทำข้อเสนอแนวทางและมาตรการการกระจายการถือครองที่ดินในสังคมไทย ใน พ.ศ. 2552 นอกจากนี้ยังได้มีรายงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง กระบวนการปฏิรูปที่ดินและการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนโดยประชาชน ใน พ.ศ. 2553 ตลอดจนรวมทั้งการจัดทำข้อเสนอการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรใน พ.ศ. 2554 เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นถึง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทำให้คณะผู้วิจัยสนใจในประเด็นของการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ทำการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะในกรณีของการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชน ทั้งนี้เพราะเรื่องนี้เป็นปัญหาข้อพิพาทและข้อขัดแย้งระหว่างรัฐกับภาคประชาชนที่ถือได้ว่าเป็นปัญหาที่มีความยืดเยื้อยาวนานในสังคมไทยที่มีสาเหตุมาจาก *ประการที่หนึ่ง* การกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์และที่ดินของรัฐทับซ้อนกับที่ดินทำกินของประชาชนหรือของราษฎร และ*ประการที่สอง* การบุกรุกเข้าไปอยู่ในที่ดินของรัฐโดยประชาชนที่โดยความตั้งใจและโดยที่มิได้มีความตั้งใจ แต่ไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากสาเหตุประการใดก็ตาม ปัญหาข้อพิพาทและความขัดแย้งที่กล่าวมาข้างต้นมีความยืดเยื้อยาวนานมากกว่า 30 ปี ส่งผลให้เครือข่ายประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากความไม่เป็นธรรมทำการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องรัฐให้ แก้ไขปัญหาดังกล่าวก่อนที่ปัญหาจะบานปลายจนทำให้เครือข่ายประชาชนที่ทำการเคลื่อนไหว

⁵ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, "ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่?", น. 53-56

⁶ สำหรับกลุ่มหรือองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายที่ทำการเคลื่อนไหวในรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้อง ในเรื่องของการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชนมีอาทิเช่น เครือข่ายประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม เครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคเหนือ เครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคอีสาน สหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ เครือข่ายสลัมสี่ภาค เครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง สภาองค์กรชุมชน สภาเกษตรกรแห่งชาติ มูลนิธิชุมชนไท มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย เครือข่ายแรงงานนอกระบบ เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร มลนิธิอาสาสมัคร เพื่อสังคม เป็นต้น

ในรูปแบบของขบวนการทางสังคมได้รับการคุกคามด้วยความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยมาจากความไม่ชัดเจนของแนวเขตชุมชน⁷

สำหรับวิธีการแสวงหาความรู้ความจริงในเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาดังต่อไปนี้คือ (1) ศึกษา โครงสร้างและความสัมพันธ์ของระบบต่าง ๆ ในสังคม (2) การศึกษาการทำความเข้าใจ ขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคม: กรณีศึกษาการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชน (3) ศึกษากรณีพิพาทและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวตามสังคมดังกล่าว (4) ประการสุดท้ายคณะผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์สังเคราะห์โดยใช้แง่มุมในการมองโดยใช้ ‘theoretical lens’ ขณะเดียวกันมองปรากฏการณ์แบบ ‘องค์รวม’ (holistic) โดยใช้ทัศนะในการมองแบบ participants’ view ที่การศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นไปตามสภาพธรรมชาติ (natural settings)⁸ เป็นต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชนในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

(2) เพื่อศึกษาบริบททางเศรษฐกิจ ทางสังคม วัฒนธรรม และทางการเมืองที่มีผลต่อขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่: กรณีศึกษาในการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชนในประเทศไทย

(3) เพื่อศึกษากลยุทธ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่: กรณีศึกษาการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชนในประเทศไทย

(4) เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นตามมาของการเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ กรณีศึกษาการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชนในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

(1) **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การศึกษานี้มุ่งไปที่กลยุทธ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อ

⁷อ่านรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ใน รายงานหลักข้อเสนอเพื่อการปฏิรูป เรื่องสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบของโฉนดชุมชน.

⁸พัฒนามาจาก ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, *แนวทางและวิธีวิจัยสังคมไทย*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).

เรียกร้องให้มีการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชนในประเทศไทย

(2) **ขอบเขตด้านพื้นที่** พื้นที่ที่นำมาศึกษา ได้แก่ ทุกภาคในประเทศไทยโดยใช้วิธีการศึกษาแบบ "กรณีศึกษา" (case study) สำหรับพื้นที่ที่คณะวิจัยใช้ในการศึกษา ได้แก่ พื้นที่ในเขตภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(3) **ระยะเวลาในการศึกษา** ในการศึกษาครั้งนี้ คณะวิจัยใช้เวลา 12 เดือน

(4) **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants)** คณะวิจัยได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling)

1.4 คำถามการวิจัย

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม-วัฒนธรรม และการเมือง มีผลอย่างไรต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกรณีโฉนดชุมชน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกรณีโฉนดชุมชนมีการใช้ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวอย่างไร และการเคลื่อนไหวกรณีโฉนดชุมชนให้ผลที่ตามมาอย่างไร

1.5 นิยามศัพท์

(1) **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม** หมายถึง คำอธิบายชุดหนึ่งที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการทำความเข้าใจการปรากฏตัวของขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องของภาคประชาชน

(2) **บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง** หมายถึง สภาพแวดล้อมหรือกรณีแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชน

(3) **การปฏิรูปที่ดิน** หมายถึง การกระจายการถือครองและการออกแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมและสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดิน (ระบบสิทธิและกลไกต่าง ๆ) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม พร้อมกับเรื่องประสิทธิภาพและความยั่งยืน

(4) **การจัดการที่ดิน** หมายถึง การที่รัฐต้องยอมรับสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องของการที่รัฐต้องยอมรับสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ในรูปแบบ "สิทธิร่วม" กล่าวคือ เป็นการจัดการร่วมของสมาชิกในชุมชนโดยมีกระบวนการในการส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมชุมชนควบคู่ไปด้วย

(5) **โฉนดชุมชน** หมายถึง หนังสือที่รับรองสิทธิครอบครองและใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐรูปแบบหนึ่ง โดยมีลักษณะเด่นที่แตกต่างไปจากหนังสือรับรองสิทธิครอบครองและใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบอื่นๆ ถือเป็นการใช้สิทธิร่วมหรือกรรมสิทธิ์ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

(6) **ผลที่ตามมา** หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ที่เรียกร้องให้มีการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านวิชาการ:

(1) ได้องค์ความรู้ด้านความเป็นมาของการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชนในประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

(2) ได้องค์ความรู้ด้านบริบททางเศรษฐกิจ ทางสังคม วัฒนธรรม และทางการเมืองที่มีผลต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่ให้มีการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชนในประเทศไทย

(3) ได้องค์ความรู้ด้านกลยุทธ์ของการเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ให้มีการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชนในประเทศไทย

(4) ได้องค์ความรู้ด้านผลที่ตามมาของการเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ให้มีการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชนในประเทศไทย

(5) ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เป็นผลจากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีตะวันตกร่วมกับประสบการณ์จริงของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย

ด้านขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม:

- ทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้รับรู้แนวทางหรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ที่เกิดจากการเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ปรารถนาหรือต้องการให้มีการปฏิรูปและการจัดการที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชนในประเทศไทย